

Ind i naturens hjerte

Om en pionertur i kajak over den norske Hardangervidde

”Som de første nogensinde har to Mariager-folk i kajak krydset Europas største polare højjeldsplateau, den norske Hardangervidde”. Sådan stod der i avisen om vores tur for mere end 20 år siden. Jeg har plukket lidt fra avisen til denne artikel, da der er indlandshav nok deroppe hvor Norge er bredest til, at det burde friste.

I 1968 havde jeg et job som bræobservatør på toppen af den store isbræ, Folgefon, i Hardanger, hvor jeg hver dag gennem 4 sommer måneder registrerede afsmeltningen af is og sne. Fra den øde nunatak, der var den faste grund under mit hjem den sommer, en lille hytte på 3x3 meter, havde jeg morgen og aften taget vejrobservationer og målt sigtbarheden ind over Hardangerviddens, der lå mod øst på den anden side af en dyb dal med Sørfjorden, der er en sidefjord til Hardangerfjorden. Det var en bragende flot sommer. Frem af vintersneen, som efterhånden smeltede, dukkede der i sommerens løb masser af vand frem, der glitrende vinkede til mig i morgenlyset ovre fra Hardangerviddens, mens jeg aflæste mine morgenobservationer.

Jeg besluttede at jeg ville vandre i dette lokkende landskab efter en ret kompaskurs stik øst hele vejen de tre hundrede kilometer tilbage til Oslo i september, når vi havde vinterlukket stationen. Det blev dog aldrig til noget, fordi rensdyrjagten netop satte ind de dage. Nede i Odda traf jeg heldigvis den pilot, der af og til havde fløjet forsyninger op til os på bræen. Han fortalte med det hvide ud af øjnene om, hvordan to hold søndagsjægere dagen før havde udkæmpet et veritabelt slag deroppe på viddens, fordi den ene part tog den anden for at være en flok rensdyr. Da jeg helst ikke ville ende som jagttrofæ hjemme hos sådan en søndagsjæger, valgte jeg i stedet at tage bussen til Oslo.

»Det forjættede land» ovre på Hardangerviddens med alle de masser af søer og vande, der måtte kunne besejles, hvis man ellers havde et egnet fartøj, blev med tiden lidt af en besættelse.

Så gik der mange år, og en dag i foråret 1984 havde jeg det egnede fartøj, en topersoners foldekajak.. Den gamle drøm om at gøre Hardangerviddens ad strøg, hvor ingen andre færdes. vågnede i mig igen, og tanke blev gjort til handling.

Jeg havde forhørt mig hos Norges kano og kajakforbund, om de havde erfaringer med det område. Og svaret var: ”Kan Hardangerviddens overhovedet besejles?” Så det lod til at være lidt af en pionertur, vi var på vej ud i.

Med udgangen af juni skulle isen være smeltet på viddens højst liggende sødrag, så et par dage ind i juli drog vi af gårde med vore pakkenelliker, Peter og jeg. Det fælles læs, der skulle kunne bæres på ryggen, er - for nu at fortsætte beretningen i nutid - 40kg foldekajak i adskildt stand. Resten vintertøj, telt, kogegrej, soveposer, underlag og kalorierig mad til et par uger: Frysetørret ekspeditionsproviant, men basisføden var ’kanonmüsli’ (plastposer m. 250 g blandinger:. 30% gryn, 30% nødder, 30% rosiner og 10% mælkepulver. Det hele klar til tilførsel af vand og omskvulping i posen efter behag) samt nogle enkelte tunge dåser med lækkerier til festlige stunder.

Panik

Det norske sommervejr er i sit allerbedste lune, da mælkeruten gør holdt i 1100 m højde ved Kallhovdfjorden, der er en af Hardangerviddens store søer oven for Rjukan, hvor vi stiger af. Højfjeldet ligger ret foran os med sneklædte tinder og et glitrende indhav. Luften er frisk og klar. Vi hanker op i bagagen for at komme i vej efter et døgn i offentlige befordringsmidler.

Med et breder panikken sig. Jeg har mistet en gummistøvle.. . Den må være røget af oppakningen under et busskift 30 km nede i dalen. Gode råd er dyre. En kajakskipper med kun én foret gummistøvle på Hardangerviddens vil ikke have en jordisk chance for at være kajakskipper ret længe. Vi har ikke 300 norske kroner til nye støvler, og opretter på stedet en varm linje til de højere magter, mens buschaufføren lover at kigge efter i de lavere luftlag, hvor støvlen menes at befinde sig. Vi

belaver os på at vente et døgn, til mælkeruten atter kommer forbi. Slår os ned på en solbeskinnet odde med lækkert sand og masser af drivtræ, der snart buldrer lystigt under aftensmaden. Peter har svært ved at fatte, at det krystalklare søvand bare kan drikkes. Hjemme ville han ikke drømme om at drikke af de frie vandmasser. Her er truslen i værste fald en enkelt rensdyrlort optyndet et par hundrede milliarder gange.

Da myggene begynder at trænge sig på, står vi til søs, og lader oddens mylder af blomstrende Vibefedt om at gøre kål på nogle af de stikkende smådjævle, som vi endnu har et ret afslappet forhold til.

Før afrejsen havde jeg syet et 3 kvm. stort råsejl af florlet nylon, der kunne prydes på den ene pagaj, men vi havde ikke haft vind nok til at afprøve det der hjemme på Mariager Fjord. Det vækker derfor de aller største forventninger, om lystigt driverliv ved sejlskøderne, da det bare går derudad for en frisk lænser. Sommerferien er simpelthen en fed kendsgerning, da "Foldmer" endog sejler villigt på halvvind med sejlet sprydet til luv side. Vi er ovenud begejstrede, og glæder os til at suse ind over vidderne med kludene sat.

Næste eftermiddag er min brune gummistøvle eneste passager med mælkeruten. Turen er reddet. Peter har sovet sin første nat på bar jord i nyere tid. Springmadrassens sædvanlige morgensmerter i nakken er en saga blot. Humøret er højt og nikker om kap med blålyng, tranebær og den hvide kæruld, mens det meste af bagagen stuves under dæk. Spraydækket knappes på og fortøjningerne kappes billedligt talt til civilisationens yderste forpost, der er en lille cafe ved den øverste sæter. Ekspeditionen stamper ud i den første styrkeprøve med elementerne, der har dækket op på solglitrende diamanttæpper på Kallhovdfjorden de næste timer med strid modvind og dæksvask. Dagen slutter 15 km vestpå ved et stenet elveleje i en stille, diset og tyst verden med kratbevoksede, knortede småbjerge, der hensætter én til 'riget i midten, der hvor lotusblomsten gror'.

Hurtigt og gnidningsfrit har vi fundet den rigtige arbejdsdeling. Peter har uden forhandling taget kommandoen over madlavningen, mens jeg tager mig af det grove. 20 minutter efter, at båden løb op i elvelejets grove sand, er teltet rejst, pikpak og soveposer lagt ind, myggenettet lynet op,

båden tømt for vand og det våde lagt ud til tørre, da kokken kan melde klar til skaffe.

Frokost i det grønne

Der er halvanden kilometer uregerlige fossefald op til næste sødrag. Kajak og pikpak bæres derfor næste formiddag over land gennem lyngheder og knæhøjt birkekrat. Inden opbruddet fisker Peter lidt, og jeg tegner et par skitser.

Ved det næste sødrag træffer vi på et par lokale fangstmænd, der udviser en for nordmænd usædvanlig djærv og ligefrem nysgerrighed, da vi kommer 'sejlende' gennem lyngen med vores båd. Da vi slet ikke har planer om at tømme deres fiskevand, udtrykker de deres sympati ved at forære os to smeldfede ørreder, der just er indfanget. Køkkenet etableres straks i vandkanten mellem store sten, hvor mundvand plasker og øjne kærtegner det røde kød. En gudbenådet spise!

Der er fantastisk smukt ved Slettedalselven, hvor der lægges ind halvanden time senere til et løft en snes meter op i smult vande. Bagende sol og lunt badevand udløser siesta den halve eftermiddag mellem varme, brune klipper. Og laplandsværlinger og blåhalse hopper omkring og pipper og synger, alt det de kan. Vi nyder badelivet og aner intet om de umådelige strabadser, aftenen og den første del af natten kommer til at byde på. Der bliver nemlig ikke mere end et par hundrede meters padling, før et fuldstændig uregerligt elveleje udelukker enhver videre sejlads. Vi må atter på land for at bære. Ompakningen foregår midt i en sump, hvor millioner af myg har besluttet at servere os til frokost. Oppe i skråningerne over os ser vi dels vores elv i stort, frit fald, dels det spor, vi skal videre ad stejlt op til 1250 m højde. Med halvdelen af læsset båret op og svært udasede tørner vi endelig ind på blødt mosdække ved Kallungsjåens bred og med den mest storslåede udsigt ned over strøgene vi er kommet ad.

Livet i fjeldet er så uforudsigeligt og omskifteligt, at ingen bekymrer sig om fremtiden. Øjeblikket er så mættet med sanseindtryk, og dagværket har ført én gennem både helvede og himmerige flere gange inden fyraften.

For fulde sejl

De gamle skrog starter langsomt og optimistisk i klar morgenluft med at spise sig varme mellem højdernes snefaner

og udsigten til båden langt nede i dalen. Ud på eftermiddagen er dog også dette historie og glemt, da vi atter er oppe og har fået samling på 'Foldmer'. Sådant en foldekajak består af en forstav og en agterstav, der hver har halvdelen af fartøjets tynde, langsgående asketræspinde hængende og daske i nogle hængsler. De to ender stoppes ind for og agter i huden, der er to millimeter armeret vinyl dug i bunden og lærred på dækket. Det hele spiles ud med spanter, der sættes i klemme og sættes i spænd med en anordning i bunden, som man derefter sidder på. I frisklakeret tilstand er den samlet på et kvarters tid, men er træværket godt vanddrukkent, kan det tage flere timer. Men dette sidste aner vi lykkeligvis endnu intet om, da vi denne flotte sommerdag i 6 – 8 graders varme atter er klar til at stå til søs.

For en frisk vind agter ind stryger vi på sejl ud på 10 km ferskvandshav. Vi fryder os over vores sejlerlykke, mens bjerge, snefaner og vidder vokser sig store og atter forsvinder bag os. Kajakken næsten planer, sejlet står spændt som et trommeskind, og alt imens vi klarer både at sejle og nyde et krus varm termote og en rulle kiks, holdes der skarpt udkik efter lumske skær, der så let som ingenting vil kunne flæse bunden op og bringe alt til en meget kold og våd afslutning. Et par timer senere strider vi os atter afsted, og denne gang med alle kiloene på ryggen på en gang. Det går jævnt opover og friske snebyger slører et stenet og øde morænelandskab med hele tæpper af klippeblokke, der engang sad fastfrosset i en gletsjerbund som det sandpapir, der engang raspede dette land. Vi er fremme ved Lågaros hen imod midnat. Hytten står åben, og den, der søger ind her, sørger selv for at lægge betaling for sit forbrug og indkøb af hyttens proviantlager i en postkasse på væggen. På Lågaros er der ingen til at trykke på noget kasseapparat.

De vildt opslidende bæringer er nu overstået. Vi er stort set oppe. Dag efter dag går det nu gennem blidt bølgende landskaber. Der er morgener, hvor regnens monotone hamren mod teltvæggen varer ved, og hvor man i en døjs mellem søvn og vågen søger at sove sig fra de trøstesløse udsigter, indtil ryg og blære kræver handling. Der er måltider, hvor luften er så tyk af myg, at det ser ud som om kokken har drysset tykke lag

af kommen ud over morgenmadskålens indhold. Men myg er myg, og man vænner sig til smagen.

Fosspadling er det vel ikke, men det ligner

En dag er vi ude af den store sø, Bjørnesfjorden, og ad raske stryg og skummende fossefald på vej op forbi Olsenhølen mod den vestligste af Hardangerviddens store søer, Normanslågen i ca. 1300 meters højde. Kampen i strygene er forfriskende afveksling. Gennem lange dage har rødben, klirer, ryler, hjejler og andre vadefugle virret omkring og slået slag ud over os, der glider afsted. Mosser og laver i intense, dæmpede farver har haft vores altfavnende opmærksomhed under livgivende hvil på solfyldte skær, mens sommerens klodeskyer har spejlet sig i de endeløse vandfiader. Vi er opladede, fulde af kraft, og vi ror så det ryster. For fulde omdrejninger går det op ad lange stryg, og dog flytter vi os kun centimeter for centimeter. Andre stryg er så stride, at båden må hales op ved fanglinen under barfodsdans på glatte sten i de hvirvlende vandmasser. Glade og veltilfredse vælter man om i soveposen og sover de retfærdiges søvn. Klamme sokker til nat-tumbling i bunden af soveposen mellem kolde, våde fødder gør ingen forskel. Begge dele er varme og tørre, når man vågner. Det samme er skjorten, trøjen og bukserne, der dagen igennem har været til polarvask og nu ligger til strygning natten over mellem sovepose og underlag.

Opfriskende kuling på Normanslågen giver drøje hug til de garvede rygstykker, Peter, der er forgast, truer med helt at forsvinde i bølgerne, der dynger tonsvis af vand ind over forskibet. Det spinkle skrog vrider og klager sig under og omkring os. Men "Foldmer" er skabt til værre påkendinger, og klarer sig flot igennem.

Hårteigen

Med et er uvejret borte, aftensolen bryder igennem. Fløjlsænderne genoptager deres start- og landingsmanøvrer, mens vi går i land et sted og samler smukke mineraler.

Den lyse nat lægger en dæmper på alting. Vi glider stille ind mellem småøer og hen over lave grusbanker, der næsten er til at røre ved i det forunderlige lys, mens vi spejder efter den inderste, sidste vig længst vestpå.

Med et står det der, Hardangerviddens Everest, taffelbjerget 'Hårteigen'. Blånende knejser det over to nære småbjerge. Det fjeld har vi talt meget om undervejs, og jeg har glædet mig i mange år til at gense det, men nu med Folgefonns store, hvide kuppel som baggrund. Vældig rejser Hårteigen sig dér i vest under den tiltagende måne. Vi hviler på årerne ganske længe, bjergtagne over denne eventyrligt flotte finale på rejsen ind til selve naturens hjerte.

TRIUMF

'Base Camp' er oprettet i et blæsende og derfor relativt myggefrit område. Vi går op på et af Vestviddens højeste bjerge, hvor Peter gør et sensationelt fund, hvormed han kan triumfere overfor sin fader, hr. domprovsten i Maribo. Hans far er elitebotaniker af den slags, der i sin have har så sjældne planter, at jeg har hørt ham henkastet bemærke ved noget der lignede en lille tot ukrudt: "Vi er tre i Verden, der har denne her."

Gennem Peters teenageår havde hans far slæbt ham med til Norge sommer efter sommer for især, men uden held at finde et eksemplar af en sjælden plante. Og her står den så. Knægten danser først krigsdans med fare for liv og lemmer, og emballerer derefter planten sammen med mindst to kg rodknold og rigeligt vand i en plastpose til hjemtransport.

Der er helt givet nogen et sted, der har ment, Peter ikke ustraffet skulle stikke næsen så højt i sky. Vinden vender til modvind, da vi atter sætter kursen tilbage mod Lågaros, og det regner ukristeligt, da vi derfra med hele læsset på ryggen begiver os ud på en døds-march i en anden retning mod den store sø, Mössvann 15 km. borte. Segnefærdige under oppakningerne, der bliver tungere og tungere af vand, raver vi afsted over stok og sten hver med disse våde 30 – 40 kg læs og gennem sølende mudder til midt på støvlerne. Når en af os glider og vælter, ligger man hjælpeløst, ude af stand til at rejse sig, indtil den anden kommer frem og hjælper en på benene igen.

HIMMERIGSMÅLTID I HELVEDE

Midt i en sump smider Peter læsset og skriger 'Skaffe' og giver sig til at kokkerere. Frem af den madsæk, jeg har slæbt på, haler han dåserejer, kaviar, dåseærter, dåsemajs og pulveræg. Jeg kunne have kvalt ham, da de dåser dukkede

frem, da der jo er meget vand i dåser, der alt sammen vejer til. Men jeg er faktisk yderst medgørlig, da vi kort efter indtager den lækreste gang rejer i røræg med kaviar og diverse tilbehør smagt til med regnvand, fede myg og et stæk whisky, der nogensinde er serveret midt i en mudderpøl på Hardangervidden.

Vi er to dage om de skaldede 15 km. ned til Mössvann. Den sidste kilometer nærmest på røven i en muddervand. Trekvart døde af udmattelse falder vi om i den ubetjente hytte, Mogen, ved søen og ligger flere timer og vånder os. Sidst på aftenen lykkes det under desperate anstrengelser at samle kajakken. Næste morgen stråler solen og der er lænselvejr. Vi sætter sejl og stryger henrykte afsted de første 30 km., mens vi råhygger os ombord med termote og kiks. Efter en frokost i bagende sol på et lille næs, der hvor søen bliver bred. Fortsætter vi på åerne. Det trækker sammen til lyn og torden, mens vi er midt ude på Mössvann. Vi ror de sidste 20 km. i en blanding af skybrud og alpenglüh og overnatter på asfalten bag en iskiosk ved Skinnarbu, indtil bussen hjemad afgår næste formiddag.

.....

